

Referat af biskoppernes møde på Fyn den 2. – 5. maj 2017

1. Supplering af emneliste.
2. Kalender:
  - Steen Skovsgaards afskedsgudstjeneste 14. juni 2017.
  - Bispevielse den 10. september 2017 i Maribo Domkirke.
  - Bispemøde den 24.-27. oktober 2017 i Aarhus.
  - Tanke- og trosfrihedskonference 25. november 2017
  - Økumenisk seminar 1. – 3. december 2017 i anledning af Reformationsjubilæet.
  - Bispemøde den 2.-5. januar 2018.
  - Bispemøde den 17.-20. april 2018 i Viborg.
  - Bispemøde den 23.-26. oktober 2018 i Helsingør.
  - Bispemøde den 2.-4. januar 2019. (ingen delegationer)
  - Bispemøde den 23.-26. april 2019 i Lolland-Falster.
  - Nordisk bispemøde 24.-28. juni 2019 i Finland.
  - Bispemøde den 22.-25. oktober 2019 i Haderslev.
3. Siden sidst.
  - Orientering fra Grønland og Færøerne
  - Det Lutherske Verdensforbunds generalforsamling. Orientering om forberedelserne til Namibia-mødet.
  - Status på planerne for den samlede reformationsmarkering.
4. Rapport fra udvalgene
5. Udpegning af delegat til KEK-generalforsamling 30. maj – 6. juni 2018 i Novi Sad, Serbien.
6. Himmelske Dage i København 2018.
7. Bispeeksamen.
8. Modtagelse af nye præster og godkendelse af midler til uddannelseskonsulenter.
9. Anvendelse af § 2 i forbindelse med afhjælpning af præstemangel.
10. Folkekirke for børn og unge med særlige behov.
11. Bispemødernes form.
12. Vilkårene for begravelseshandlinger generelt.
13. Studentermenighedens organisation og økonomi
14. Fordeling af udvalgsposter
15. Migrantmenigheder og folkekirken
16. Forslag om kirkeministerielt udvalg vedrørende biskoppens forandrede rolle
17. Eventuelt.

Til stede:

Peter Skov-Jakobsen, København

Lise-Lotte Rebel, Helsingør

Peter Fischer-Møller, Roskilde

Henning Toft Bro, Aalborg

Tine Lindhardt, Fyn, mødeleder

Marianne Christiansen, Haderslev
Henrik Stubkjær, Viborg
Henrik Wigh-Poulsen, Aarhus
Elof Westergaard, Ribe
Sofie Petersen, Grønland
Kontorchef Asger Gewecke, juridisk bistand
Kontorchef Helle Ostefeld, referent

Afbud fra Steen Skovsgaard og Jógvan Friðriksson

1. Supplering af dagsorden

Dagsordenen blev suppleret med punkt 16.

2. Kalender

Steen Skovsgaards afskeds gudstjeneste 14. juni 2017.
Bispevielse den 10. september 2017 i Maribo Domkirke.
Bispevielse den 10. september 2017 i Maribo Domkirke.
Bispemøde den 24.-27. oktober 2017 i Aarhus.
Tanke- og trosfrihedskonference 25. november 2017
Økumenisk seminar 1. – 3. december 2017 i anledning af Reformationsjubilæet.
Bispemøde den 2.-5. januar 2018.
Bispemøde den 17.-20. april 2018 i Viborg.
Bruxelles november 2018 2½ dag.
Bispemøde den 23.-26. oktober 2018 i Helsingør.
Bispemøde den 2.-4. januar 2019. (ingen delegationer)
Bispemøde den 23.-26. april 2019 i Lolland-Falster.
Nordisk bispemøde 24.-28. juni 2019 i Finland.
Bispemøde den 22.-25. oktober 2019 i Haderslev.

3. Siden sidst

Nyt fra Grønland: Sofie Petersen orienterede om præstemangel på Grønland, og at det går lidt langsomt i øjeblikket med at få rekrutteret nye præster. Man er i kontakt med fakultetet og det er desuden forhåbningen, at den kommende tid vil give en øget søgning til uddannelserne generelt. Sofie Petersen har deltaget i en konference i Canada om oversættelse af Bibelen til inuitsprogområderne.

Marianne Christiansen orienterede om det Lutherske Verdensforbunds generalforsamling, der afholdes i Namibia. Der har været afholdt forberedelsesmøde i Norge, hvor man drøftede hvilke problemer, blandt andet de nordiske kirker står overfor. Det blev tydeligt, at de fleste af verdenssamfundets lutherske kirker har andre vilkår og større udfordringer end kirkerne i de nordiske lande. Henrik Stubkjær orienterede om forberedelseskonferencen i Sverige, samt at der er fremsat forslag om at se på ændringer af strukturer i Verdensforbundet. Peter Fischer-Møller oplyste, at man i Roskilde har haft besøg af en delegation fra LVF. Man drøftede blandt andet sekulariseringsbegrebet, som er et begreb, der ses på med stor forskellighed i Nord og Syd. Biskopperne fandt, at sekulariseringen som begreb vil være væsentligt at tage op, både positivt og negativt, på generalforsamlingen.

Henrik Stubkjær nævnte endvidere, at folkekirken har opstillet Ulla Morre Bidstrup, Folkekirkenes Udviklings- og Videnscenter, som teologisk advisor og Henrik Stubkjær som kandidat til rådet i det Lutherske Verdensforbund.

Reformationsfejringen: Biskopperne er enige om at opfordre til en landsdækkende reformationsfejring i forbindelse med 31. oktober 2017. Fejringen kan finde sted ved, at den lokale søndagsgudstjeneste den 29. oktober 2017 holdes som en reformationsgudstjeneste og / eller, ved at der på reformationsdagen den 31. oktober 2017 afholdes en eftermiddags/aftengudstjeneste. Desuden vil der i alle Domkirker blive holdt eftermiddags/aftengudstjeneste på reformationsdagen den 31. oktober 2017. Der opfordres ligeledes til, at der den 31. oktober 2017 ringes med kirkeklokkerne 15 minutter enten i forbindelse med gudstjenesten eller i forbindelse med aftenringningen.

Peter Fischer-Møller bad kollegerne at melde tilbage til Danske Kirkers Råd, hvis de ønsker at eventuelle reformations-træplantningsprojekter i stifterne skal indgå i projektet Plant Håb i Verden.

Peter Skov-Jakobsen orienterede fra Porvoo, (Samarbejdet mellem Evangelisk- Lutherske kirker i Norden, de Baltiske lande og de anglikanske kirker på de britiske øer, Spanien og Portugal) hvor man er opmærksom på de særlige forhold, der gør sig gældende i den lettiske kirke.

Peter Fischer-Møller har deltaget i nordisk bispevielse i Stavanger, hvor det drøftedes, at man i forbindelse med kirkeændringen i Norge i lighed med i Sverige, har nedlagt præstegårdene i stor stil, hvilket har haft uønskede konsekvenser.

Marianne Christiansen orienterede fra bispemøde i Goslar, om vilkårene for de evangelisk-lutherske kirker i Tyskland.

Peter Fischer-Møller refererede fra den nys afviklede dannelseskonference, der afholdtes i samarbejde med Danmarks Lærerforening. Konferencen havde efter biskoppernes opfattelse igen været en stor succes. Peter Skov-Jakobsen tilføjede at det er vigtigt, at folkekirken fremstår som samtalepartner, og at folkekirken fortsat gerne går ind i opgaven med at bringe dannelse frem i det offentlige rum.

Peter Fischer-Møller har været på rejse med Danmission til Ægypten, hvor de kristne menigheder i høj grad er udsat for vold og forfølgelse og derfor har brug for støtte og forbøn. Budskabet fra de ægyptiske kirkeledere er, at læren af og modtrækket mod de forfærdelige forhold dér er, at sikre en ordentlighed i religionsdialogen. Henrik Wigh-Poulsen havde fra biskopper fra Syrien og Pakistan fået oplysning om forfølgelse og bombeangreb dér, og ønsket fra de syriske kirkeledere er ligeledes en opfordring til biskopperne om at sikre den redelige dialog og gensidige forståelse mellem religionerne for derigennem at undgå konflikt mellem religionerne.

Marianne Christiansen oplyste, at Haderslev stift har iværksat et udvekslingsprojekt 'Præster uden Grænser' i samarbejde med missionselskaberne.

4. Rapport fra udvalgene

Tine Lindhardt orienterede om arbejdet i budgetfølgegruppen.

Peter Skov-Jakobsen orienterede fra udvalget om præstemangel, hvor der på det seneste møde har været deltagelse fra de to universiteter, og at det ser ud til, at arbejdet kommer godt i gang. Punktet drøftes yderligere under dagsordenens pkt. 9.

Marianne Christiansen rapporterede fra udvalget om nye menighedsrådsvalg, hvor der er opnået enighed om en løsning, hvor fredsvalget bliver en normalitet, men hvor afstemningsvalg også fastholdes som muligt og selvfølgeligt.

Henrik Wigh-Poulsen orienterede fra udvalget om Dåbsinitiativet, der er nedsat af Landsforeningen af Menighedsråd.

Peter Fischer-Møller orienterede fra udvalget om præsters arbejdsmiljø, hvor der bl.a. forestår en trivselsundersøgelse blandt præster i Folkekirken. Undersøgelsen tænkes igangsat i løbet af et års tid. Kirkeministeriets 'Personalepolitik for præster' vil blive revideret i nær fremtid.

Elof Westergaard orienterede om en kommende funktionspræstekonference, der afholdes af Præsteforeningen i samarbejde med biskopperne. Konferencen finder sted den 12.- 13. september 2017.

Marianne Christiansen orienterede om liturgiarbejdet, som der udvises stor interesse for. Der har i debatindlæg været kritik af, at der ikke er ikke-teologer i de nedsatte fagudvalg. Der er behov for at klargøre, at hensigten med fagudvalgene er, at de netop er faglige udvalg, der skal lave et forberedende udredningsarbejde, som skal danne grundlag for brede folkelige og folkekirkelige drøftelser, herunder om der skal nedsættes en mere permanent liturgi-arbejdsgruppe.

Tine Lindhardt orienterede om udvalget Menighedsråd på jeres måde. Udvalget er nu nedlagt, og det er tanken, at der i stedet oprettes en følgegruppe, som skal følge de forsøg der (når/hvis forsøgslovgivningen vedtages) sættes i værk.

Biskopperne peger på, at også stifterne med fordel vil kunne inddrages i forsøgene ved bl.a. at tilbyde bistand til menighedsrådene og undrer sig over, at f.eks. mulighederne for at henlægge nogle opgaver fra menighedsråd til stifterne ikke har været en tydelig løsning i forsøgslovgivningen.

Elof Westergaard nævnte at FUV er opmærksom på, at evalueringen af forsøgslovgivningen også skal afspejle forsøgenes indflydelse på kirkesyn og - forståelse.

5. Udpegning af delegat til KEK-generalforsamling 30. maj – 6. juni 2018 i Novi Sad, Serbien

Biskop Marianne Christiansen deltager i Kirkernes Europæiske Konference (KEK) i 2018.

6. Himmelske Dage i København 2018

Peter Skov-Jakobsen orienterede om baggrunden for forslaget om at holde Himmelske Dage i København de år, hvor der ikke er Kirkedage andre steder i landet. Forslaget lægger op til at Himmelske Dage gøres til et 'kirkernes folkemøde' som en del af og midt i gadebilledet i storbyen. Dog er det som nævnt vigtigt, at kirkedagene fortsat hvert tredje år afholdes andre steder i landet. Biskopperne drøftede forslaget og finder, at Himmelske Dage i København 2016 skabte et nyt forum for folkekirken og de øvrige kirker. Biskopperne finder det vigtigt at bygge videre på de positive erfaringer med at få kirken ud i bybilledet, til gavn og glæde både for folkekirken og de øvrige kirker og for samfundet.

Biskopperne inviterer Danske Kirkers Råd til en drøftelse af blandt andet hyppighed og placering af Kirkedage /Himmelske Dage. Det er biskoppernes ønske, at et udvalgsarbejde er afsluttet inden udgangen af 2017, således at der kan træffes beslutning om, hvorvidt Himmelske Dage skal forsøges iværksat med ny rytme fra 2020. I 2019 afvikles der Himmelske Dage i Herning.

7. Bispeeksamen

Elof Westergaard orienterede om det notat, der er udarbejdet vedr. bispeeksamen som én af de syv prøvelser i forbindelse med præsteuddannelse og kald til præst.

Biskopperne overvejer den tidsmæssige placering af bispeeksamen i forhold til ordination for at understrege bispeeksamens betydning.

8. Modtagelse af nye præster og godkendelse af midler til uddannelseskonsulenter

Biskopperne drøftede modtagelse af nye præster i forbindelse med, at der er planlagt ansættelse af uddannelseskoordinatorer i de enkelte stifter. Ansættelse er afhængig af bevilling efter ansøgning til omprioriteringspuljen. Biskopperne er opmærksomme på, at der kaldes på et godt samvirke, samtidig med at man skal være opmærksom på forskellen mellem henholdsvis uddannelse/introforløb og tilsyn.

9. Anvendelse af § 2 i forbindelse med afhjælpning af præstemangel

Biskopperne vil opfordre til, at udvalget for præstemangel snarest sammen med biskopperne og de teologiske uddannelser ved universiteterne, opstiller nødvendige uddannelseskriterier og retningslinjer for en afhjælpning af præstemanglen gennem en mere ensartet og midlertidig intensiveret anvendelse af §2-ansættelser.

Biskopperne foreslår, at denne intensiverede og midlertidige brug af §2-ordningen alene vil kunne finde anvendelse, så længe uddannelsen af cand.theol'er ikke kan dække behovet for ansøgere til præstestillinger, og at den under alle omstændigheder vil skulle genovervejes senest efter 5 år.

10. Folkekirke for børn og unge med særlige behov

Biskopperne takker for det fremsendte notat. Der pågår arbejde i stifterne med organisering af arbejdet lokalt. I den forbindelse vil biskopperne være opmærksomme på notatets anbefalinger.

11. Bispemødernes form

Biskopperne drøftede bispemødernes planlægning og form.

12. Vilkårene for begravelseshandlinger generelt

Biskopperne har kort drøftet udviklingen inden for begravelseskultur, begravelseshandlinger mv. Da området er af stor betydning for folkekirken og samfundet, besluttede biskopperne at tage det op til en mere grundig drøftelse på førstkommende bispemøde.

13. Studentermenighedens organisation og økonomi

Biskopperne drøftede erfaringer vedrørende studenterpræstestillingerne. Der er lidt forskellig praksis i stifterne med hensyn til hvilke uddannelsesinstitutioner, der har tilknyttet studenterpræst. Emnet vil blive behandlet videre i forbindelse med drøftelser om funktionspræsterne.

14. Fordeling af udvalgsposter

Biskopperne drøftede fordelingen af udvalgsposter, herunder rytme og procedure vedrørende rokade, idet biskopperne finder det gavnligt med en vis rokade.

15. Migrantmenigheder og folkekirken

Biskopperne har modtaget Rapporten: "Migrantmenigheder og folkekirken", som er udfærdiget af et udvalg under Folkekirkens Mellemkirkelige Råd. Rapportens tre fokusområder er

1. Mulighed for at ansætte en lokal-præst, der skal betjene en menighed på andet sprog end dansk.
2. Mulighed for en associering mellem en migrantmenighed og sognemenigheden.
3. Mulighed for dobbelt medlemskab af folkekirken for enkeltpersoner.

Biskopperne takker udvalget for et meget grundigt arbejde, og finder det vigtigt, at der reageres hurtigt og anbefaler derfor, at rapporten fra Det Mellemkirkelige Råd lægges til grund for et udvalgsarbejde i kirkeministeriel sammenhæng med henblik på snarligt at vurdere mulighederne for de kristne migrantmenigheder og deres tilknytning til folkekirken, om nødvendigt ved lovgivning. Biskopperne vil kontakte Kirkeministeriet herom.

16. Forslag om et kirkeministerielt udvalg vedrørende biskoppens forandrede rolle

Biskopperne drøftede en henvendelse fra Landsforeningen af Menighedsråd.

Kirkeministeriet har planlagt en undersøgelse af stifterne, og i den forbindelse vil biskopperne foreslå, at der samtidig gennemføres en udredning af biskoppens rolle og opgaver i forlængelse af betænkning 1527.

17. Eventuelt.

Henning Toft Bro orienterede om udviklingen i Sjælesorg på Nettet, der er et væsentligt projekt, som er blevet modtaget meget positivt.

Elof Westergaard orienterede fra sit møde med Akademiraadet.